

સૌરાષ્ટ્ર આસપાસ

ઈરાન સામે પરિવર્તનની અનિવાર્ય ઘડી

ઈરાન આજે એવા વર્ગક પર ઊભું છે જ્યાં બહારથી બંધુ શાંત અને નિયંત્રિત દેખાય છે, પરંતુ અંદરથી અસંતોષ, ભય અને દબાવેલો ગુસ્સો સતત ઉકળતો વર્ધ રહ્યો છે. તેહરાનની ગલીઓમાં મારુક પહેલેલા લોકો, બિનસત્તાવાર રીતે અમલમાં મુકાયેલો કડ્ડુ, છત પર સેટેલાઈટ ડીશ શોધતી સુદ્ધા દળોની કાર્યવાહી અને વિરોધને ટેકો આપનાર ઉદ્યોગપતિઓની ધરપકડલગ્યા તમામ દ્રશ્યો એ સૂચવે છે કે શાસન તંત્ર પરિસ્થિતિને કાબૂમાં રાખવા માટે અત્યંત કડક પગલાં લઈ રહ્યું છે. પરંતુ આ દમનની વચ્ચે સૌથી નોંધપાત્ર બાબત એ છે કે હવે અસંમતિના અવાજો માત્ર રસ્તા પરથી નહીં, પરંતુ સત્તાના આંતરિક વર્તુળોમાંથી પણ ઊઠવા લાગ્યા છે. આ અવાજો ઈરાન માટે માત્ર ચેતવણી નહીં, પરંતુ પરિવર્તન હવે ટાળી શકાય તેમ નથી એનો સ્પષ્ટ સંકેત છે. તાજેતરની હિંસક કાર્યવાહી બાદ શાસક વર્ગની અંદરથી ઊભા થયેલા પ્રશ્નો અગાઉ ક્યારેય એટલા ખુલ્લા અને સ્પષ્ટ રહ્યા નથી. ચૌદ સુધારાવાદી મોલવીઓ અને ધૌધિકો દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલું ઘોષણાપત્ર આ દિશામાં એક મહત્વપૂર્ણ ઘટના ગણાય. તેમાં સ્પષ્ટ શબ્દોમાં ચેતવણી આપવામાં આવી છે કે જો શાસન તંત્ર શાંતિપૂર્ણ અને મૂળભૂત સુધારાઓ નહીં કરે, તો સ્થિતિ વધુ ગંભીર અને વિસ્ફોટક બની શકે છે. આ ઘોષણાપત્ર માત્ર વિરોધનો દસ્તાવેજ નથી, પરંતુ સત્તાદીશો માટે એક અંતિમ સંકેત છે. “સ્ટ્રેમા ઓગોર્ગાઈ ગાઈ” અને “જૂલી વ્યવસ્થા હવે ટકી શકશે નહીં” જેવા વાક્યો એ ખતોલ છે કે અંદરનાને પણ હાલની વ્યવસ્થા પ્રત્યેનો વિશ્વાસ ઝડપથી ખસી રહ્યો છે. ઈરાનનું શાસન વર્ષોથી દમન, ધાર્મિક સત્તા અને કડક નિયંત્રણ પર આધારિત રહ્યું છે. પરંતુ સમય અને સમાજ બંને બદલાઈ રહ્યા છે. નવી પેઢી વધુ માહિતગાર છે, વિશ્વ સાથે જોડાયેલી છે અને પોતાના ભવિષ્ય અંગે પ્રશ્નો પૂછવા લાગી છે. ઈન્ટરનેટ પરના પ્રતિબંધો અને સ્ટારલિંક જેવી સેવાઓને અવરોધવાના પ્રયાસો એ સાબિત કરે છે કે શાસન તંત્રને માહિતીના મુક્ત પ્રવાહથી ભય લાગે છે. કારણ કે જ્યાં માહિતી પહોંચે છે, ત્યાં પ્રશ્નો ઊભા થાય છે, અને પ્રશ્નો સત્તાને અસ્વસ્થ બનાવે છે. આંતરિક અસંતોષની સાથે આંતરરાષ્ટ્રીય પરિસ્થિતિ પણ ઈરાન માટે પડકારરૂપ બની રહી છે. અમેરિકાના રાજકારણમાં ડોનાલ્ડ ટ્રમ્પની સંભવિત વાપસી અને ખાડી તરફ આગળ વધી રહેલી અમેરિકાની નોકાદાનની હાજરી તેહરાન પર દબાવવા વધારી રહી છે. શાસક વર્ગના કેટલાક સમજદાર અને વ્યવહારુ લોકો હવે ખુલ્લેઆમ કહી રહ્યા છે કે બહારથી લાદવામાં આવનારા પરિવર્તન કરવાં બાદ સુધારા કરવો વધુ યોગ્ય અને સલામત માર્ગ છે. આ વિચારમાં તર્ક અને ઇતિહાસ બંનેનો આધાર છે. ઇતિહાસ સાક્ષી છે કે જ્યારે શાસન સમયસર પરિવર્તન સ્વીકારતું નથી, ત્યારે પરિવર્તન હિંસક અને વિનાશક સ્વરૂપે સામે આવે છે. ઈરાનના સર્વોચ્ચ નેતા આયાતોલલા અલી ખામેની પર પણ હવે પ્રશ્નો ઊઠવા લાગ્યા છે. ૮૬ વર્ષની ઉંમરે તેઓ એવા દેશનું નેતૃત્વ કરી રહ્યા છે, જ્યાં યુવા પેઢીની આશાઓ અને શાસનની નીતિઓ વચ્ચે ઊંઘેલું અંતર સર્જઈ ગયો છે. ટીકાકારોનું કહેવું છે કે અમેરિકા સાથે પરમાણુ સ્પર્શ અંગેના અડગ વલણને કારણે ઈરાને રોરપમાં પ્રતિબંધો હટાવવાની એક મહત્વપૂર્ણ તક ગુમાવી. આ નિર્ણયોની કિંમત સામાન્ય નાગરિકોએ મોઢાવી, બેરોજગારી અને આંતરરાષ્ટ્રીય એકલતાના સ્વરૂપે ચૂકવી છે. માનવ અધિકાર સંગઠનોના આંકડા પરિસ્થિતિની ગંભીરતા વધુ સ્પષ્ટ રીતે ઉજાગર કરે છે.

ઓનલાઈન વ્યવહાર કરતાં પહેલાં સાયબર ઠગોથી ચેતીને ચાલજો

બેંકિંગ ક્ષેત્રમાં ટેકનોલોજીના આગમન સાથે નાણાંકીય છેતરપિંડીના કિસ્સા પણ વધી રહ્યા છે. ડિજિટલ પેમેન્ટ કરવાનું સરળ બન્યું છે તે સાથે લોકોને પટાવી તેમની મહત્વની માહિતી મેળવી તેમને ઓનલાઈન ચૂનો લગાવવાનો ધંધો પણ ફૂલ્યો ફાલ્યો છે. જે ઝડપે ટેકનોલોજી આગળ વધી રહી છે તે ઝડપે લોકોની જાણકારી અને સજાજતામાં વધારો થઈ રહ્યો નથી. વળી ટેકનોલોજી કંપનીઓ દ્વારા બંધી જ વિગતો માંગી લેવાની રસમ અને ગ્રાહકોને બંધી જ વિગતો આપી દેવાની ફરજ પડવાને કારણે એક પ્રકારની તરકટી વ્યવસ્થા ઉભી થઈ છે જેમાં બાપડો ગ્રાહક નાહક વધેરાઈ જાય છે. કંપનીઓને ગ્રાહકોની વિગતો વેચી નાણાંકીય રળવામાં રસ હોય છે તે સાયબર ઠગોને આ માહિતીને આધારે માણસોના નાણાં ચાંઉ કરી જવામાં રસ હોય છે. ટૂંકમાં કહીએ તો ગ્રાહકે હવે જાતે તેની પ્રાઈવસી જાળવવાનો જમાનો આવ્યો છે. જો તમે ઓનલાઈન વ્યવહારો કરતાં છો તો કોઈને પણ મહત્વની માહિતી આપી કે તમારા નાણાં જોખમમાં આવી શકે તેમજ ઠગો આજકાલ સાયબર ગઠિયા વિવિધ પ્રકારની તરકટીઓ વાપરી તમારા નાણાં પડાવી લેવા તૈયાર જ બેઠાં હોય છે. આવા સંજોગોમાં આપણે શું સાવચેતી રાખવી તે પણ સમજ લેવું પડે.

ગઠિયાઓ કલોન કાર્ડ બનાવી તેનો ઉપયોગ કરી તમને જાણ થાય તે પહેલાં તમારા નાણાં પડાવી લે છે. કોઈપણ એટીએમનો ઉપયોગ કરો ત્યારે તેમાં કોઈ પ્રકારના ઉપકરણો જોડેલાં ન હોય તે ચકાસી લેવું આપના હિતમાં છે. શરૂઆતમાં સુરક્ષા ચોકિયાતો એટીએમ મશીન પર તહેનાત કરતાં હતા. પણ હવે એટીએમ મશીનો રામબરોસે રેઠાં પડ્યા હોય છે અને તોફાની તત્વો તો આપેઆપાં એટીએમ મશીનો જ તફડાવવા માંડ્યા છે. અજાણી લિન્ક્સ, સ્કિન શેરીંગ એપ અને ઓટીપી સાથે સંકળાયેલાં જોખમો : ઓનલાઈન નાણાંકીય વ્યવહાર કરવા માટે જેટલા રસ્તા ઉપલબ્ધ હોય તે તમામ અપનાવતાં પહેલાં તમારે તેની સાથે સંકળાયેલાં જોખમો પણ જાણી લેવા જોઈએ. જે સરળતાથી તેમાં નાણાંકીય વ્યવહાર થાય છે તે જ સરળતાથી તેમાં નાણાંકીય છેતરપિંડી પણ આચરવામાં આવે છે. ઘણીવાર જ્યારે સ્માર્ટ ફોન વાપરતાં ન આવડતો હોય અને વિવિધ પ્રકારની વિગતો માંગવામાં આવતી હોય ત્યારે સાયબર ઠગો ગ્રાહકોને સહાય કરવાના બહાને બીજાશહેરોમાં જ બેઠાં બેઠાં તેમના મોબાઈલ ફોનમાં સ્કિન

શેરીંગ એપ નાંખી તેમના મોબાઈલ ફોનનો કબજો મેળવી લેતાં હોય છે. મોબાઈલનો કબજો મળે કે તરત ઠગો તેમાં રહેલી નાણાંકીય વિગતો મેળવી તેના દ્વારા તમારી વતી નાણાંકીય વ્યવહારો કરી તમારાં નાણાંની ઉચાપત કરી લે છે. ઘણીવાર ગ્રાહકને અજાણી લિન્ક મોકલી તેના પર ક્લિક કરવા જણાવવા છે. આમ કદી ન કરવું. કેમ કે લિન્ક પર ક્લિક કરવાની સાથે તમારો ડેટા અને નાણાં પણ સાયબર ઠગોના ખાતામાં પહોંચી જાય છે. ઘણીવાર કોઈ કારણસર કોઈ ઓનલાઈન કામ કરવા માટે ઓટીપી

પ ૧ સ વ ૩ ૧ ત મ ૧ ૨ ૧ મોબાઈલ પર મોકલવામાં આવે છે. આ પ ૧ સ વ ૩ ૧ ત મ ૧ ૨ ૧ ગેરહાજરીમાં ઓનલાઈન વપરાય તો તેનાથી તમને નુકશાન થઈ શકે છે. આ પ્રકારની છેતરપિંડીઓથી બચવા માટે અજાણી લિન્ક પર કદી ક્લિક ન કરવું, સ્કિન શેરીંગ એપને તત્કાળ તમારા મોબાઈલ કે લેપટોપમાંથી ડિલિટ કરી નાંખવી અને તમારા ઓટીપી કદી બીજાને જણાવવા નહીં. ખાતલે મોટી ખોડ એ હોય છે કે ઘણીવાર ગ્રાહકોને અટપટાં ઓનલાઈન વ્યવહારોમાં સમજ ન પડે ત્યારે તેણે અન્ય કોઈની મદદ લેવી પડે છે અને તે સાથે તેના માથે જોખમ ઉભું થઈ જાય છે. બને તો વોટ્સ એપ કોલ પણ અજાણ્યા નંબર પરથી આવે તો તે ન લેવા. કેમ કે ઘણીવાર ઠગો તેમની કળા કરી લીધાં બાદ તમારું નંબર બ્લોક કરી નાંખે તે પછી તમે કશું કરી શકતાં નથી. રિવોર્ડ પોઈન્ટના નામે થતી છેતરપિંડી : ઓનલાઈન વ્યવહારોને ઉત્તેજન આપવા માટે કંપનીઓ વિવિધ પ્રકારના રિવોર્ડ પોઈન્ટ આપવાની યોજનાઓ બનાવે છે. આ રિવોર્ડ પોઈન્ટના નામે સાયબર

ઠગો લિન્ક મોકલી ગ્રાહકો પાસેથી મહત્વની માહિતીઓ મેળવી લે છે અને પછી તે માહિતીને આધારે નાણાંની ઉચાપત કરી લેવામાં આવે છે. આવી જ રીતે ઘણીવાર પેટ્રોલ પંપની ડિલરશિપ કે કોઈ કંપનીના નામે મોટી એજન્સી ફાળવવાના બહાને પણ ગ્રાહકો પાસેથી સાયબર ઠગો મહત્વની માહિતી મેળવી તેમને છેતરી કાઢે છે. ઘણીવાર ઓનલાઈન સેલ્સ પ્લેટફોર્મ પર સાયબર ઠગો ખરીદદારના સ્વાગમાં ફરતાં હોય છે તેઓ તમારીકોઈ વસ્તુ ખરીદવાના બહાને વિશ્વાસ સંપાદન કરી તેમને અનુકૂળ હોય એવી એપ દ્વારા વ્યવહાર કરાવી નાણાં પડાવી લેતાં હોય છે. સરકારી કામોના નામે તથા લગ્નવિષયક અને નોકરીની વેબસાઈટ દ્વારા છેતરપિંડી: ઘણીવાર સરકારી દસ્તાવેજો અપરિચિત કરાવવાના બહાને પણ છેતરપિંડીઓ કરવામાં આવે છે. ઉદાહરણ તરીકે આધાર કાર્ડમાં માહિતી અપરિચિત કરવાના બહાને સાયબર ઠગો કોલ કરી તમારી તમામ માહિતી મેળવી લઈ નાણાં પડાવી શકે છે. એવી જ રીતે નોકરીવાંચ્છુઓ જ્યારે ઓનલાઈન અરજી કરે ત્યારે પણ તેમની તમામ પ્રકારની માહિતી માંગી લેવામાં આવે છે. ઘણીવાર સાયબર ઠગો બનાવટી નોકરીના પોર્ટલ બનાવી તેના દ્વારા માહિતી એકત્ર કરી બકરાં ફસાવતાં હોય છે. આવી જ રીતે લગ્નવિષયક વેબસાઈટ પર બનાવટી નામે નોંધણી કરાવી ઘણાં સાયબર ઠગો સામેના પાત્ર સાથે પરિચય કેળવી તેનો વિશ્વાસ જીતી લીધાં બાદ તેની પાસેથી નાણાં પડાવવાના કારણાં અજમાવે છે. આમ, નાણાંની આપ-લે કરવાની ઓનલાઈન સુવિધાઓ વધવા સાથે તેની સાથે સંકળાયેલાં જોખમો પણ વધ્યા છે જે સમજ લેવા જરૂરી છે. તેમાં ગાંઠલે રહ્યો તો સુવિધા તો મળતાં મળશે પણ તમારાં નાણાં સામે તો તત્કાળ જોખમ ઉભું થઈ જાય છે.

જોઈએ હવે ભારત તેની ટેલેન્ટને કઈ રીતે નિખાર આપે છે

ભારતે વિશ્વગુરુ કે પછી વિશ્વના દેશોની નજરે એક શક્તિશાળી રાષ્ટ્ર બનવું હશે તો માત્ર આર્થિક મહાસત્તાના રેન્કમાં પ્રગતિ કરતા રહેવાથી તેને તે સન્માન કે આદર નહી મળે. દુબઈ અને સિંગાપોર જેવી બહુમાળી ઈમારતો કે ઝગરા મારતી રોશનીથી મેટ્રો શહેરોને સજાવવાથી પણ કોઈ વિદેશી આવીને એમ નહી કહે કે ' હવે ભારતમાં કાયમી રહેવા માટેની યોજના બનાવવી જોઈએ.' કોઈપણ ગુણવત્તાસભર મનાતો દેશ તેઓનાં નાગરિકોની શિસ્ત, ટ્રાફિક સેન્સ, ટ્રાફિક નિયમન, પાર્કિંગની સ્થિતિ, હવા-પાણી, અમુક અંતરે પુલ્કા હરિયાળા પાર્ક, ભેળસેળ વિનાની ખાદ્ય સામગ્રી અને સૌથી વિશેષ તેઓની શાળા-કોલેજો અને યુનિવર્સિટીના ઊંચા સ્તરને લીધે એક આગવો મુકામ હાંસલ કરતો હોય છે. આજે એવી સ્થિતિ છે કે ભારતના શ્રીમંતો અન્ય વિકસિત દેશોમાં શિક્ષિત થઈ રહ્યા છે. ભારત વિશ્વની ચોથી આર્થિક મહાસત્તા મનાતું હોવા છતાં વિદેશી રોકાણ વધતું નથી. ભારતની પોતાની ટાટાને બાદ કરતા કોઈ વૈશ્વિક બ્રાન્ડ પણ નથી. જાકારો છતાં આકર્ષણ ભારત પાસે ટેલેન્ટ છે પણ તેઓને ભારતમાં વાતાવરણ અનુકૂળ નથી લાગતું. અમેરિકામાં ભારતની આવી પ્રતિભા સામે ભારોભાર ઝેર અને રોષ વધતો જાય છે. કેનેડા અને

બ્રિટન ઉપરાંત હવે તો ઓસ્ટ્રેલિયા પણ ભારતના વિદ્યાર્થીઓને જાકારો આપવાની તૈયારી કરી રહ્યું છે. આવી અપમાનભરી સ્થિતિ અને ભારત વિરોધી ધુણ ફેલાવતી સોશિયલ મીડિયા પરની પોસ્ટ છતાં ભારતની યુવા પેઢી અને વિદ્યાર્થીઓ અમેરિકા, બ્રિટન, કેનેડા અને ઓસ્ટ્રેલિયામાં અભ્યાસ કરીને તે દેશોમાં જ સ્થાયી થવાનું સ્વપ્ન સેવે છે. માતા પિતા એકાદ કરોડનું ડેવું કરવા પણ તૈયાર હોય છે. છેલ્લા વર્ષમાં વિદેશમાં ભારતીય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યામાં ત્રીસ ટકા જેટલો સરેરાશ ઘટાડો જોવા મળ્યો છે તેનું કારણ આ દેશોએ હવે વિદેશી (ખાસ તો ભારતીયો) તેમના દેશમાં અતિકમ્પન ન કરે તેવા કાયદાઓ ઘડ્યા તે છે. ભારતીય વાલીઓ અને સંતાનો આ કારણે ભારે હતાશા અનુભવે છે. ભારત નથી આવવું વિદેશમાં વર્ષોથી સ્થાયી થયેલા જ નહી પણ દસેક વર્ષથી એય વન બી વિજા સાથે નોકરી કરનારા ભારતના યુવાનોને તેમની કંપની ભારતમાં ઊંચા પગાર સાથે ભારતની શાખામાં બદલી કરી આપવા તૈયાર છે તો પણ આવા યુવાનોને ભારત ફિલથી આવવાની ઈચ્છા છે પણ ભારતનું જનજીવન અને ગુણવત્તાના કોઈ માપદંડ ન ધરાવતું હોઈ તેઓનું પોતાના દેશમાં રહેવા મન નથી માનતું કેન્દ્ર સરકારે ભારતની યુનિવર્સિટી કલો કે શિક્ષણ

વ્યવસ્થા તેની વિશ્વમાં ઓળખ બનાવી જોઈએ. શોષ અને સંશોધન તેમજ સ્ટાર્ટ અપ માટેની ઈકો સિસ્ટમ ઉભી કરવી જોઈએ. વિદેશમાં કાર્યરત આપણી ટેલેન્ટનો ડેટા એકત્રિત કરીને તેઓ ભારતમાં પરત ફરે તે માટે સંવાદ સાધવો જોઈએ. કંપનીઓનું એક સંગઠન બનાવી અ ટેલેન્ટને નોકરી માટે ઊંચા પગારની ઓફર આપવી જોઈએ. જેઓ સર્જનાત્મક (ક્રિએટીવ) દિમાગ ધરાવે છે તેઓ જે માંગે તેવું સેટ અપ અને આર્થિક પીઠભળ પૂરું પાડવું જોઈએ. ભાવિ નિર્માણ ન થાય નવી શિક્ષણ નીતિ આવકાર્ય છે પણ લક્ષ્ય એ જ હોવું જોઈએ કે આપણો વિદ્યાર્થી ભારતમાં જ અભ્યાસ કરે તેવી શિક્ષણ સંસ્થાઓ અને વ્યવસ્થા ઉભી કરવી. કેન્દ્ર સરકારના નીતિ આયોગ દ્વારા જ ચિંતાજનક રિપોર્ટ બહાર પાડવામાં આવ્યો છે કે વિશ્વમાં સૌથી વધુ ભારતના વિદ્યાર્થીઓ અભ્યાસ માટે વિદેશમાં જાય છે, અગાઉ જણાવ્યું તેમ ભારતની પ્રતિષ્ઠાને તો ફટકો પહોંચે જ છે પણ આપણે ટેલેન્ટ ગુમાવીએ છીએ તેના કારણે મજબુત ભાવિ નિર્માણની રીતે પણ ભારે નુકશાન સહન કરવું પડે છે. આથી જ એક અભ્યાસ પ્રમાણે બીજા રૂપ વર્ષ સુધી તો ભારત કોઈ વૈશ્વિક બ્રાંડ કોઈપણ બિઝનેસ, ઉદ્યોગ કે ક્ષેત્રમાં આપી શકે તેમ નથી. હા, ભારતના વિદ્યાર્થીઓ વિદેશમાં અભ્યાસ બાદ ત્યાંની કંપનીઓમાં જોબ માટે સ્થાયી થાય છે અને જે તે દેશમાં નામે ચઢતી વૈશ્વિક શોષ સંશોધનમાં ખરેખર તો તેઓ જ મુખ્ય પ્રદાનકર્તા તરીકે

હોય છે. બીજી રીતે કહીએ તો વિદેશના વિદ્યાર્થીઓ ભારતમાં અભ્યાસ કરવા કે સ્થાયી થવા માટે આવતા થાય ત્યારે માનવતંત્ર કે આપણો દેશ હવે ખરા અર્થમાં વિકસિત અને વિશ્વગુરુ બનાવ ભણી જઈ રહ્યો છે. નીતિ આયોગનો સ્વીકાર નીતિ આયોગે ૨૦૨૧નાં આંકડા જાહેર કર્યા છે જેમાં જણાવ્યું છે કે ભારતના દર ૨૪ વિદ્યાર્થીઓ વિદેશમાં અભ્યાસ કરવા જાય છે તેની સામે એક જ વિદેશનો વિદ્યાર્થી ભારતમાં અભ્યાસ કરવા આવે છે. (તે પણ મોટેભાગે ગરીબ કે અલ્પ વિકસિત દેશના હોય છે.) ૨૦૨૧ના આવા આંકડા તો વધુ ચોંકાવનારા છે. કેમ કે જે વાલીઓ મળે તેઓ એમ જ જાણે ગૌરવ લેતા હોય તેમ કહેતા સંભળાય છે કે 'અમારા સંતાનો વિદેશમાં અભ્યાસ કરે છે.' વિદેશમાં ભયજનક સામાજિક સુરક્ષા છે.

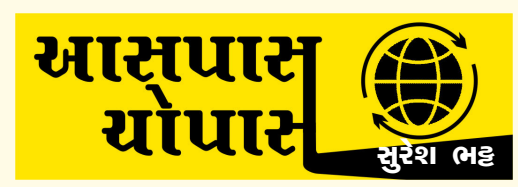
નાણાકીય સુરક્ષા : ડિજિટલ યુગની સૌથી મોટી સમસ્યા

ઓછામાં ઓછી મહેનતે ઘરે બેઠા લાખોની કમાણી ની લાલચથી અનેક માનવીઓના બેન્ક ખાતા સફાઈ

કોરોના સમય પછી ઓનલાઈન પર બિઝનેસ વધતો જાય છે. વર્ક ફ્રોમ હોમ અને સોશિયલ મીડિયા ના પ્રભાવથી બેંક ફોડ વધી રહ્યા છે આનાથી કેવી રીતે બચવું એ આજની સૌથી મોટી સમસ્યા છે સાયબર ક્રાઇમ વિભાગ દ્વારા જનજાગૃતિના અનેક પ્રોગ્રામ ચાલુ જ છે છતાં ઓનલાઈન ફોડના કિસ્સા અટકવાનું નામ નથી લેતા તેનું કારણ છે લોકોમાં જાગૃતિનો અભાવ

દિવસમાં બે કલાક કામ અને હજારો રૂપિયાનું વળતર— આવા વચનો ઘણા લોકો માટે આશાની કિરણ બનીને આવ્યા. પરંતુ દુભાગ્ય એ છે કે આ આશા ઘણીવાર છેતરપિંડીના અંધકારમાં ફેરવાઈ જાય છે. આ નિર્બંધમાં આપણે સમજવાનો પ્રયત્ન કરીશું કે ઘેરબેઠાં કામના નામે કેવી રીતે ફોડ થાય છે, લોકો કેમ તેમાં ફસાઈ જાય છે અને સામાન્ય માણસે કેવી રીતે સાવચેત રહેવું જોઈએ. કોરોના પહેલાં પણ ઘેરબેઠાં કામનો વિચાર નવો નહોતો. આઈટી ક્ષેત્ર, લીમા એજન્ટો, કન્સલ્ટન્ટ્સ અથવા ફીલાન્સ કામ કરનારાઓ માટે વર્ક-ફ્રોમ-હોમ સામાન્ય બાબત હતી. કેટલાક લોકો પાસે ખાસ આવડત હતી-લેખન, ડિઝાઇન, પ્રોગ્રામિંગ, અનુવાદ-અને તેઓ ઘરેથી જ કામ કરીને આવક મેળવતા. પરંતુ મોટાભાગના લોકો માટે નોકરીનો અર્થ ઓફિસમાં જઈને કામ કરવો હતો. કોરોનાએ આ વિચાર બદલ્યો. લોકડાઉનના સમયમાં લેપટોપ અને મોબાઈલ જ ઓફિસ બની ગયા. ઘણા લોકો માટે આ સરળ બદલાવ હતો, કારણ કે તેમની નોકરી પહેલેથી એવી હતી. પરંતુ જે લોકો રોજિંદો કમાણી પર આધાર રાખતા હતા, મજૂરી કરતા હતા અથવા નાના ધંધા કરતા હતા, તેમના માટે આ સમય ખૂબ કઠિન સાબિત થયો. આજ પરિસ્થિતિનો લાભ લઈને ફોડ કરનારાઓ સક્રિય બન્યા. પહેલાં છાપામાં 'ઘેરબેઠાં કામ' લખેલા ફરફરિયાં જોવા મળતા. હવે આ ફરફરિયાં મોબાઈલ સ્ક્રીન પર, સોશિયલ મીડિયા પર, વોટ્સએપ મેસેજમાં અને અજાણી વેબસાઈટ્સ પર દેખાવા લાગ્યા. ટાઈપિંગનું કામ, ડેટા એન્ટ્રી, ટ્રાન્સલેશન, ઓનલાઈન સર્વે, જાહેરાતો પર ક્લિક કરવું- આ બધું બહુ સરળ લાગે એવું સાવચાતમાં આવે છે. સાથે જ કહેવામાં આવે છે કે કોઈ ખાસ આવડતની જરૂર નથી, માત્ર થોડો સમય અને ઈન્ટરનેટ કનેક્શન પૂરતું છે. સમસ્યા અહીંથી શરૂ થાય છે. જે વ્યક્તિ પહેલેથી આર્થિક તંગી અનુભવી રહી હોય, તેને જ્યારે આવું કોઈ મેસેજ મળે

ત્યારે તે આશા રાખે છે કે કદાચ આ રસ્તે થોડી આવક મળી જશે. ફોડ કરનારાઓ આ માનસિક સ્થિતિને સારી રીતે સમજે છે. તેઓ પહેલા વિશ્વાસ બનાવે છે, મીઠી વાતો કરે છે, થોડા નકલી પુરાવા બતાવે છે અને પછી કોઈ ન કોઈ પહેલા પૈસા માંગે છે. ક્યારેક રજિસ્ટ્રેશન ફી, ક્યારેક ટ્રેનિંગ ચાર્જ, તો ક્યારેક સિક્યુરિટી ડિપોઝિટ. રકમ સામાન્ય રીતે નાની રાખવામાં આવે છે, જેથી માણસ વિચાર કરે કે 'ચાલે, અજમાવી લઈએ'. એકવાર પૈસા

ગયા પછી ન તો કામ મળે, ન તો સંપર્ક રહે. કોરોનાકાળ દરમિયાન ઈન્ટરનેટ લોન ઓપ્શનો ધંધો પણ ખૂબ ફૂલ્યો. સરળ લોન, ઓછા દસ્તાવેજો અને તરત પૈસા-આ વચનો આપીને લોકોના મોબાઈલમાં એપ ડાઉનલોડ કરાવવામાં આવ્યા. શરૂઆતમાં થોડા રૂપિયા મળે, પરંતુ પછી ઊંચા વ્યાજ, ખોટી શરતો અને ધમકીઓ શરૂ થાય. આ પણ એક પ્રકારની છેતરપિંડી જ હતી, જેમાં લોકો પોતાની આર્થિક મુશ્કેલીમાંથી બહાર આવવા જતા વધુ ફસાતા ગયા. ઘેરબેઠાં કામમાં ફોડ કેમ વધારે છે તેનું એક મોટું કારણ એ છે કે નેટ પર ખરેખર કામ આપતી કંપનીઓ કરતાં ઠગોની સંખ્યા વધુ છે. સાચી કંપનીઓ સામાન્ય રીતે સ્પષ્ટ માહિતી આપે છે, તેમની વેબસાઈટ, ઓફિસનું સરનામું અને સંપર્ક વિગતો સ્પષ્ટ હોય છે. જ્યારે ફોડ કરનારાઓ અસ્પષ્ટ વાતો કરે છે, વધારે કમાણીના વચનો આપે છે અને ઝડપથી નિષ્ણ લેવા દબાણ કરે છે. તેઓ કહે છે કે તક મર્યાદિત છે, આજે જ જોડાવું પડશે. આ દબાણમાં માણસ વિચાર્યા વગર નિર્ણય લઈ લે છે.

કેવી રીતે મેળવવું, તેની તકો શું છે અને કેવી રીતે પોતાને મજબૂત બનાવવું—એ બધાની ચર્ચા અલગથી કરી શકાય. અત્યારે એટલું જ પૂરતું છે કે 'ઓછી મહેનતે વધુ આવક'ના મીઠા શબ્દો પાછળ છુપાયેલી કડવી હકીકતને

ઓળખી લઈએ. કોઈપણ વ્યક્તિ મોબાઈલ ફોન જેવો ફોન કરે કે તરત જ તે મેસેજ જોવા મળે કે તમારા ખાતાની અંદર ૩૦,૦૦૦ રૂપિયા આવ્યા છે તમે નીચેની માહિતી મોકલો અને તમે માહિતી જેવી મોકલો કે તરત જ તમારા બેંકના ખાતામાંથી પૈસા ઉપડી જાય બેલેન્સ ઝીરો થઈ જાય આવું થાય ત્યારે તમારા શહેરમાં સાયબર ક્રાઇમ વિભાગનો તરત જ સંપર્ક કરો તો તમારા પૈસા પાછા આવવાની શક્યતા વધી જાય છે આજે જાગૃત રહેવાની જરૂર છે.